

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди
Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

№ 253 (6584). 1966 ч. октябрь 26, среда | Өртөз 2 көп.

Библиотекалар көрүлдөзү

Улуг Октябрынын 50 чыл оюнга алдар болдурган көрүлдө бистин республиканын көдө суурларынын болгаш хоорайларынын библиотекаларында бо чылдың февралда эгелээ. Тыванын библиотекаларынын хей санын отряды библиотекаларын республика көрүлдөзүнө чедипкини кирип, аңаа эки түндүк чедип алырын сорулгаан салган. Олар ному дамчыттыр, оң дуаа-биле номчуучулар ортузунга кижилде болгаш суртаал-массалыг аждарын чорудуп турар. СЭКП-нин XXIII съездинин шийтпирлерин болгаш партиянын өске-даа ап чорудуп турар хемчеглерин чонга пропагандылар херекке база партиянын салган ол улуг сорулгааларын амыдыралга боттандырырга Тыванын библиотекаларынын ажалдачылары боттарынын улуг-хууун кирип турар.

Библиотекаларын республика көрүлдөзүнө эки кирип, оң негелдерин бугаар куженишкенин ажалдап турар библиотекалар республикада хей. Көрүлдө Улуг-Хем районда черле эки чоруп турар. Ылаңгыя Ина Аракчаа эргелекчиин район библиотеканын номчуучулар-биле чорудуп турар ажилы утка-шынарлыг, солун болушкан, райондун көдө черлеринде библиотекаларга методиктиг дуза чедиреринин буга-луг төвү болу берген. Оң ажалдачыларын номчуучулар ортузунга ажалдап чорударга активке, хей-иптиги күшке дайыл турар. Бо чутула кампаилга кирипте. Танды райондун библиотекаларында база-ла эки. Ылаңгыя Балгаан библиотеканын байдал өскөдөгү үлгөр болу берген. Ол ышкаш Өвүр райондун Сагым көдө библиотеканы көрүлдө эки кирип турар. Улуг Октябр дугайында номнар делегелерин кымыр, аас журналдарын чорудар миде доктаамал апарган.

Октябрынын 50 чыл оюнга турсааткан бо көрүлдөзүн салган негелдеринин чамдык кол-кол чүдүлдерин айтырга мындыг: библиотеканын ажалын чорударын бүтү-ле хевирлерин болгаш методтарын ажалдап тургаш, библиотеканын номчуучулар-биле ажалындын идеялыг деңизин бедер; совет кижилерин коммунисттик кижилдегелеринге улуг салдарын чедир, коммунисттик тургузушкунун салган тодаргай сорулгалар-биле ажал-иптиг дүштүрүп, бижыг харылаалыг болурун чедип алыр; хевирин номчуучуларын ху-бүр чорударын оңаа кичээлгеини салыр; Совет эрге-чакырганын 50 чылга хамаарышкан, бистин дузастарын патротич чоруду, оларнын революцтиг, дайынчы болгаш күш-ажалыг чагай чакылдарын чорудуп турар литератураларын ажалдап тургаш, номчуучулар-биле ажалды күштөдирер; бүтү-ле чурттакчылыг черлерин чонун ном-биле хандырып чедип алыр; хойжу бригадаларга, хову тургаларына, сүт-баран фермаларына көчүп чоруп библиотекаларын тургусаш, номнар солугааш кымыр турар; ному пропагандыларын ажал-бүр хевирлерин болгаш методтарын ному коллективтик чуталашкын көрүп, номчуучулар конференцияларын, номнар дугайында тайгаларлар, биселдерин, ымыр номчуучуларын, номнар делегелерин калба-биле ажалдап; көрүлдөзүн чоруп келген уюшкун дугузунда библиотеканын бүтү-ле номчуучулар конференцияларын, номнар дугайында чуталашкыннарнын база кижилерин 5-тен эвеш асат арттыр.

Көрүлдө ол ышкаш кылаачы номчуучулар-биле, комсомол, пионер организациялары-биле ажалды ажалдыр, материалдыг баазаын бижылдарын болгаш өске-даа чүдүлдерин кымыр чорударын тодаргай айткан.

Республиканын библиотекаларын барык-ла хей кезип бо салдыган негелдер бугаар ажалдап, чутуе номнарны бижип бээр-биле өй-лөшкөн, номчуучулар ортузунга массалыг ажалдап чорударын кошкаткан. Ылаңгыя хей-хей көдө библиотекаларын көрүлдө кирипкези дүвүрчүг байдалды көрүп турар. Тес-Хем районда 6 библиотеканы бар. Совет эрге-чакырганын 50 чыл оюнга турсааткан көрүлдө чоруп турар дээр хевир-иптиги оларнын кайызында-даа чоонка дээр-ле көдү-бейн келген. Илан чок ажалдап, номчуучулар-биле массалыг ажалдап чорудары кончуг ховар болу берген. Самагалдайда район библиотеканы көдө библиотекаларга методиктиг дуза чедиреринин төвү болуп шыда-байн турар. Ол районда библиотеканы кадрларын ажалдап халажыр чоруп көвүдэн.

Өвүр райондун Сагымдан өске библиотекаларын байдалы Тес-Хем-ининден ыгалас болу берген. СЭКП-нин XXIII съездинин матери-алдарын пропагандылар ажалды багай тургускан. Хангайгайда район библиотеканы өскөдөгү үлгөр болу туржук, харин бодунун ажалын өңкитпейн турар. Октябрынын 50 чылга турсааткан массалыг ажалдап чорударын уткан. Оң эргелекчиинге бо чылын үш кижи сол-ушкан, номнар фондун негелде чурум бугаар кылдымаан. Сагым-ымдан өскөндө библиотеканын талазы-биле чангыс-даа тусай эртемниг кижиле чон. Тес-Хем болгаш Өвүр райкуукомнарнын култура кидис-теринин эргелекчилери өштер Чооду болгаш Эренчин библиотекаларын ажалынче кичээлгеини кошкаткан.

Ол ышкаш Бай-Тайга, Барыш-Хемчик, Чоон-Хемчик райондарын чамдык көдө библиотекаларын көрүлдө кирипкези база багай. Ылаңгыя бо райондарын сохостарын суурларында профважлелге хамаарышкан библиотекаларда байдал эң-не дүвүрчүг. Оларнын матери-алдыг баазаын бижылгалар талазы-биле сохостар дирекцияларын чедирип турар дузаын эвеш, сохостарда партия, профважлел органи-зацияларын талазында удурулга кошкан.

Малчынарнын ном-биле хандырып, оларнын ортузунга массалыг ажалдап чорударын көрүлдөзүн негелдеринде тодаргай айткан туржук. Бип-Хем, Каа-Хем райондарын малчынарнын номнарнын чедирерин, фермаларга, бригадаларга көчүп чоруп библиотекаларын тур-гусаш, оларын чаа номнар-биле доктаамал солугурун багай организа-таан.

Библиотекаларын республика көрүлдөзүн 1967 чылдың майга чедир үргүчүлээр. Азыг байдал-биле алырга, райкуукомнарнын култура кидис-терин көдө библиотекаларын көрүлдө кирипкези күштөдирбейн, бо чутула херекти салдыган негелдер бугаар удурулган турар.

Чамдык библиотекаларын материалдыг баазаын багай болуп турда, миде совет органиалар, ажал-агыл удуручуларын, профважлелдин ажал-ык комитеттери ол талазы-биле чогуур хемчег аздай турар. Төгүлүт улуг болушкунга турсааткан көрүлдө кирип талазы-биле чептер-терин узунар дээр Тыва АССР-нин култура министрствозу болгаш республиканын А. С. Пушкин аттыг библиотеканын база көрүлдө эрттир-терин республика оргкомитетти боттү хемчеглерин алыры, ылаңгыя көдө библиотекаларын көрүлдөзүн канчаар кирип турарын шигымсыг контро-льга ап, практиктиг дуза чедирерин күштөдирер негетинин турар. Бо көрүлдөзүн комсомолдун кирипкези база күштөдирер чутула.

Библиотекалар чон ортузунга политкандидатилег, суртаал болгаш култура-массалыг ажалды чорудуп, партия организацияларын чон-биле ажал чорударын база бир дайынчери болганда, библиотекалар ажалынга, оларнын көрүлдөзүн кирипкези партияга удурулган доктаамал чорудар ужурут.

НАЙЫРАЛЧЫ ААН-ЧОРУН ДООЗУЛГАН

СЭКП ТК-нын болгаш Совет чазактын чала-зын бугаар Совет Эвилелинге чораша. Моолдун Аратын Революцтиг партиянын Топ Комитетинин Бирги секретары, Моол Арат Республика-нын Министрлер Чөвүлелинин Даргазы Ю. Целе-бал база МАРП ТК-нын кижигуу. МАР-нын

Улусчу армиязынын херектеринин талазы-биле министри генерал-полковник Ж. Дахагасуров олар октябрь 24-те Москвадан төрөн чуртунче чаа берген.

(СЭТА).

Марокконун Хааны Москвада келген

МОСКВА. (СЭТА). СССР-нин Дээди Совединин Президиумунун болгаш Совет чазактын чалазын бугаар Марокконун Хааны II Хасан албанын аян-чорун кылыш, октябрь 24-те Москвада келген.

Марокконун болгаш Совет Эвилелинин күр-не туктары-биле шиметинген Ватково аэропорт-та хуудулуг аалчыны болгаш ону үлөп чоруту күрүне ажалдачыларын СССР-нин Дээди Со-вединин Президиумунун Даргазы Н. В. Подгорный, СССР-нин Министрлер Чөвүлелинин Даргазы А. Н. Косыгин, СССР-нин Министрлер Чөвүле-лийн Даргазынын Бирги ораакчызы И. С. Поля-ский болгаш оон-даа өскөдөгү барып уткан.

СССР-де тилкоматтыг талаа черлеринин баш-

тынары база уткуп чоран. Марокконун Хааны II Хасан октябрь 24-те Кремльге барып, СССР-нин Дээди Совединин Президиумунун Даргазы Н. В. Подгорныйга ужураш-кан.

Н. В. Подгорныйнын болгаш II Хасан Хаанын аразынга найыралчы беседа болуп, ийи чурттуу кайымынга-даа солун болуп турар айтырылганы чуталашкан.

Марокконун Хааны II Хасан октябрь 24-те Кремльге барып, СССР-нин Министрлер Чөвү-лелин Даргазы А. Н. Косыгинге ужурашкан.

Ужуражышкын үезинде А. Н. Косыгинин болгаш Хаанын аразынга найыралчы бүдү-шкүлүгү беседа болган.

Культуранын ажилдакчылары! Социалисттик культуранын улам ыңайгы хөгжүлдөзүнүн, оон материалдыг баазаын калбартырынын болгаш быжыг-лаарынын талазы-биле СЭКП-нин XXIII съездинин шийтпирлерин күүсе-дири дээрш демисежиңер! Совет кижилеринин культурлуг хандырылгазын бүгү талазы-биле экижидиңер!

(Улуг Октябрынын 49 чыл оюнга СЭКП ТК-нын Кыгырылганынан).

УЛУГ ОКТЯБРЬНЫН 49 ЧЫЛЫНГА АЛДАР КЫЛДЫР

РОССИЯ ФЕДЕРАЦИЯЗЫНЫҢ ҮЛЕТПҮРҮНҮҢ ЧАЙГЫЛЫШ ЧОК ӨЗҮЛДЕЗИ

РСФСР-ниң Төп Статистика Эргелелинин дыңнады

1966 чылдын тос айларынын дургузунда Россия Федерациязынын үлетпүрүнүн күрүне планын күү-сеткенинин түннелдерин РСФСР-ниң Төп Статис-тика Эргелели үндүргөн. СЭКП-нин XXIII съезди-нин шийтпирлерин амыдыралга боттандырышкан база Улуг Октябрынын 49 чыл оюнга төлөпкүт ужу-ражыр дээр чарышты калбарткаш, РСФСР-нин үлетпүрүнүн ажалдакчылары бүдүрүшкүнүн ни-ти хемчээлинин болгаш үлетпүр продукциязынын эң чутула хевирлеринин хей нурууун бүдүрүп үндү-рер талазы-биле III кварталдын болгаш тос айлар-нын планын ажыр күүсеткен. Эрткен чылдын хама-арышкан үезинге деңизерге РСФСР-ге үлетпүр бү-дүрүлдөзү 8 хуу, РСФСР-нин Министрлер Чөвү-лелинин чыгыргазында үлетпүрүг — 6 хуу өскөн.

Ол үенин дургузунда РСФСР-ниң үлетпүрүнүн түс-түс адырларына продукциянын өзүлдөзүн ми-ндыг болган: электроэнергия болгаш чылыг энергия-зы—9, одалга үлетпүрү—8, кара болгаш өңкүт ме-таллургия—9, химия үлетпүрү — 12, машина ту-дүшкүнү болгаш металл ажалдап кылыры—11, ыяшты сайырады ажалдап кылыр болгаш целлю-лозаазын үлетпүрү—4, туудуг материалдарын үлетпүрү—9, чик үлетпүрү—8, аш-чөм үлетпүрү—2, култура-амыдырал хергелелинин чүдүлдерин бү-дүрүрү—12 хуу өскөн.

Бүтү эвилел-республика болгаш республика ми-нистерстволары тос айларын планын күүсеткен. Тос айларын дургузунда Федерацияга үлет-пүр продукциязынын эң чутула хевирлерин бүдү-ргенин өзүлдөзүн дугайында сандарын РСФСР-нин ТСЭ-зинин дыңнадында көргүскөн. Чижээ, ол үенин дургузунда 239 миллиард киловатт-шак электроэнергияны бүдүргөн, 162 миллиард тонна нефтини, 51 миллиард кубометр газды, 247 миллион

тонна хөмүр дашты казып тыпкан, 24,3 миллион тонна шойну, 38,7 миллион тонна канын, 30,3 мил-лион тонна прокатты, 13,3 миллион тонна минерал-дыг чөмичидилгелерин, 251 муң тонна химиктиг волокноларын, 17,2 миллион кезек автодугуйларын, 7,1 миллион киловатт турбиналарын, оларга хере-лээр 7,5 миллион киловатт генераторларын, 196 миллион рубльдин химиктиг дериглерин, металл ке-зер 77,4 муң кезек станоктарын, дарганалга-тап-талганын 21 муң кезек машиналарын, пөс кылы-рынын 16,6 муң кезек станоктарын бүдүрүп үндү-ргөн.

Эрткен үенин дургузунда магистраль электровоз-тарын — 317 кезекти, автомобильдерин — 421 муң кезекти, тракторларын — 118 муң кезекти, көдө ажал-агыл машиналарын — 695 миллион рубль-ге, экскаваторларын—10,8 муң кезекти бүдүрүп үндүргөн, туудуг ыяжын (колхозтарын белекчезини санавакка) — 178 миллион кубометрин сөөртүп үн-дүргөн, саазынын — 2,182 муң тоннаны, цементин — 36,1 миллион тоннаны, чып эпээр демир-бетонну — 27 миллион кубометрин, хөвөн-саазын пөстерин — 3548 миллион дөрбелчин метрин, дүк пөстерин—286 миллион дөрбелчин метрин, лөн пөс-терин — 334 миллион дөрбелчин метрин, торгу пөстерин — 485 миллион дөрбелчин метрин, даара-нылга кылыгларын — 4,4 миллиард рубльге, хөм индиктерин — 209 миллион эшти, телевизорларын — 2,415 муң кезекти, радиоприемниктерин болгаш ра-диоларын — 2,249 муң кезекти, соодуучуларын — 1,054 муң кезекти, хөп чуур машиналарын — 1,797 муң кезекти, шаптарын — 20,8 миллион кезекти, чиг эттин күрүне курлавырларындан ээти—2 мил-лион тоннаны бүдүргөн, мал саржаан, быштакты болгаш өске-даа сүт продуктуларын (колхозтарын,

бүдүргенин болгаш чонун бажынга бүдүргенин са-навакка) — 18,6 миллион тоннаны, консервалар-ны — 2,4 миллиард саваны ажалдап үндүргөн.

Эрткен чылдын хамаарышкан үезинге деңизерге өңкүт металлдарын, синтетиктиг чуктарын болгаш пластиктиг бүдүмелдерин, синтетиктиг каучукту, аммиакты болгаш продукциянын өске-даа хевирле-рин бүдүрүрү база көвүдөн.

РСФСР-ниң үлетпүрү күш-ажалдын бүдүрүкчү-лүүн бедидеринин планын ажыр күүсеткен. Эрткен чылдын хамаарышкан үезинге деңизерге күш-ажалдын бүдүрүкчүлүгү 5 хуу өскөн. Эрткен чылдын тос айларынын деңизерге үлетпүрге алдынган арыг орулга 10 хуу өскөн. РСФСР-нин Министрлер Чөвүлелинин чыгыргазында үлетпүрге камналга ба-раанын продукциянын планын бот-үезинге дең-изерге 150 миллион чыгам рубль болган.

Үлетпүрүн ажалынга четпестер база болганын РСФСР-ниң ТСЭ-зинин дыңнадында лемделеп турар. Чамдык бүдүрүлгелер продукция бүдүрүп үндүрер болгаш чыдалалар, күш-ажалдын бүдү-рүкчүлүүн бедидер, чарыгалдарын кызырар тала-зы-биле доктааттыган планарын күүсетпэн. РСФСР-ниң чамдык министрстволары үлетпүр продукциязынын чамдык хевирлерин бүдүрер тала-зы-биле планарын күүсетпэн.

Бүдүрүлгени планнаарынын болгаш аңаа эконо-миктиг идиг бээринин чаа системазынче шилчез бү-дүрүлгелер продукцияны сайгарынын болгаш орулгаларын бедиткен планарын ажыр күүседип турар. Эрткен чылдын хамаарышкан үезинге дең-изерге, продукция сайгарынын хемчээли 11 хуу өскөн, күш-ажалдын бүдүрүкчүлүгү 10 хуу беден, а арыг-орулгалар 20 хуу өскөн.

(СЭТА).

Септелгеже кирипкенер

Туранда «Сельхозтехника» каттыжышкыннын мастерская-зында тракторларын чыскай тургусулан каан. Механизаторлар оларнын кезектерин оңчалап, адырын, шийчилеп көрүп, ылавылап топтаан тургулаар — кандыг септелге негетинерин: капитал бе азы агар бе дээрин шийтпирлер болгай.

Маңа республиканын алдарыг механизатору деп атты чедип алган П. Андришенков ажилын сонугарга бедивис. Тракторун чөмөгилге системазын кезектерин ол адырып алган, аажок ха-наан олур. Оон боду 1949 чылдан-на трактористеп эгелен, хоочун, мергелдинг механизаторларын бирээ.

Адырып чазып алган трактористтерин бо кол кезектерин шуп-тузун хынал көргөш, ам септел алдым, чутуе эңгет, үзөри азы — деп ол-биске чуталашкан.

Оон соонда, он чедип чыл иштинде улаштыр ажаллап келген хоочун зарган бар дээр, ылазар чоруттувур. Зарган А. Шестаков бо-ла болгай. Хөрүктөп тургаш кызыл каан, сырдаган демирин отан ушта сол алгаш, демги зарган ону электи джуге аппарып салдым. Ынчангаш ол демирин чогуур хевирге кирип алыр.

Зарганын ажаллап турар аванын, шийчелтпө.

— Ажаллап турда дыка-ла шалпын-тыр силер аа? — деп, ол-ла даш-шимең аразында оон айтырдым.

— Сонугардыг ажалынга кижиле пат-ла чачтыгып каар чүбө-ле болгай, олуктук — деп, ол эрдег харылады.

Оон соонда болупун дузалакчызы Л. Коненковун кызымаз ажаллап турарын база ол чоргал-биле мактап чуталаш турт.

Совет эрге-чакырганын 50 чыл оюн байылаар чыл болуп, чаа беш чылдын ийги чылында бедик дугутту алыр, оон-биле Төрөн чурту өртүр дээр, Бип-Хем районун механизаторларын шак мын-чаар ажаллап кирипкенер.

Адырыг механизатор Павел Иванович Андришенкову ажал айтыр чуркаа тырттырып алгандык бо.

О. ХЕМЧИТИН сөзү болгаш фотоз.

Улуг Октябрынын 49 чыл оюнга күш-ажалдыг белектерин ужуражыр дээр, республика типогра-фиязынын коллективин бедик көр-гүзүлгелерин чедип алган. Тос ай-ларын бүдүрүлгө планы 113,4 хуу күүсеткен.

ЧУРУКТА: (солгай талаанда) эң дээр бүдүрүлгелер, коммунист күш-ажалдын ша-малдары: өртүкү В. Гнездию-ва, ливотиписттер А. Плотни-кова болгаш Т. Лыскова.

В. Рачковскийнин фотоз.

Хөй чүктү сөөрткен

Улуг Октябрыг чедипкиниг ужуражыр дээр автоажыл-агыл-ларын кижилери бо хүнерде бедик көдүрүшкүн-биле ажал-дап туралар. Республиканын ко-мунал ажал-агыл министрство-зунун АТА-зынын септелчилери болгаш чолаачылар он ай дур-гузунда чүк сөөртүрүшү план

нын октябрь 18-те үзе күүседип-кенер.

Ылаңгыя ам улуг ажал-агыл-ын 206 муң тонна чутуе дамжы-латтыгынын ол. Автоажыл-агыл-да калбарган чарыштыг мурун-ку оорутунда чолаачылар Алек-сандр биле Вислгий Труфанов-тар, Петр Прибытко, Александр Хайдуков чоруп турар.

КҮҮСЕТКЕШ, АҢАА НЕМЕП

Чоон-Хемчик районун көдө ажал-агылдын ажал-иптигилери Улуг Октябры-нын чарыжынын туугун бедик тутушкан, күш-ажалды чаа тилгелгелерин чедип ап туралар. Райондун ишчилери күрүнегө сүт сазарынын чыда даалгазын октябрь 20-де-ле күүседикенер. Тодаргайлаарга, 25981 центнер сүт күрүнеге кирген. Ону эрткен чылдын ол-ла үези-биле деңизерге, оон 1155 центнер хөй.

«Сүт-Хөй» совхоз, Партиянын XXII съез-дин аттыг колхоз сүт сазарынын планын күүседипсе-да, дужаалдаан аң-даа үргү-чүлөшпөөн. СЭКП-нин XXII съездин ат-тыг колхоз 380 центнер сүтү пландаа ажыр дужаалган. «Песка», «Большевик», Ленин аттыг колхозтар күрүнегө сүт ду-жаарынын планын күүседиринин кыры-да келген.

ПРОПАГАНДИСТЕР ЧЫЛЫГАН

Республиканын политиктиг эге шко-ларын пропагандистери элөө каш хо-нук иштинде өөрөкп, немелде битагын чедип алыры-биле семинарда чыгыш келгенер. Ол семинар ам СЭКП Кызыл хооромунун хуралдаар аалында эргип турар. Семинарнын бирги хуунда рес-публиканын пропагандистери партия об-комунун болгаш Кызыл хооромунун пар-тия чырыдышкын бажынымы директору эш Сономын илеткелин дыңнаанар.

Хоочун пропагандист, лектор эш Куз-мича политөөредилгеге кандыг чогаалдар-ны ажаллаарын, эге политшколаларга өөредилге кичээлдерин эрттирерин арга-мергелдинг пропагандистерге таяштыр-ган. Эге политшколаларнын системазын-тер социализмни делетей системалдыг совет күрүлүн коммунизмни үе-чала-зынче шилчелгелерин дугайында болгаш өске-даа чутула айтырылгалар хамаарыш-тыр лекцияларын дыңнаалар.

ОКРУГ СОҢУЛДА КОМИССИЯЗЫНЫҢ ДЫҢНАДЫ

1966 чылдың октябрь 23-те Дөң-Терезин-киң № 36 соңулда округунч талазы-биле Тыва АССР-ниң Дээди Соведине соңулда болуп эрткен.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединин депу-тадын соңулурун Тугуш Араакчиов Стаал-оолду бүртүзүн округун соңулула-

ры бадываашкыга 100 хуу киришкен Тыва АССР-ниң Дээди Совединин депутатында кандидат Тугуш Араакчиов Стаал-оол дээди бадываашкыга киришкен бүтү соң-укулар 100 хуу бадывааш.

Дөң-Терезинин № 36 соңулда округунч талазы-биле округ соңулда комиссиязы.

ШЫДРАА

Кым

шылгараарыл?

Хоорайның бирги чери болгаш республика маргылдазына киржир эрге дээр Кызылдың шилиндек шылгараачыларының сөөлгү 12 болгаш 13 салгылары болгулаан.

М. Биче-оол Байкара-биле ойнобай эрттирипкен бешик салып ойноаш, анык шылгараачы Байкара уттурган. 12-ги салгыда Беркович Т. Мөңгүн-оолду, Т. Чооду — И. Тюлюшту, Н. Шилинги — Тугаржыкты, М. Влей-оол — С. Делгер-оолду тус-туста утканнар. Шылгара маргылдазының 13-кү сөөлгү салгы. Бо шылгараачыларның эң сөөлгү салгы дозулбай, соңгаарлаттынганы-биле болбайн барган.

13-кү салгыда Т. Чооду — Беркович-биле Влей-оол оларны, Байкара — Влей-оолду, Биче-оол — Чоодуну, Лисицкий — Биче-оолду, Ненин-Лопсан — Тюлюшту, Шилинги — Бержикты, Тюлюш — Тугаржыкты, Соян — Биче-оолду тус-туста утканнар. С. Делгер-оол-биле Соянның салгы барык дең байдалга соңгаарлаттынган.

Маргылдазының бүгү киржикчилериники кижи бүрүзүнүң сөөлгү умуражышына улуг нуменишкенин киришкенни демдектээр апар. Олар республика маргылдазына киржир эрге дээр база хоорай чемпиону деп ат дээр шынаыла шыңгы демисешкенер.

Маргылдазының бир ойнагы чүвези чүл дээр болза, ында хоочун шылгараачылар Биче-оол, Беркович, Тугаржык болгаш аскерлериники-даа база чаз эгелеп чоруур анык М. Влей-оол, Т. Мөңгүн-оол дээр ышкаш шылгараачыларны киришкенге болур.

13-кү салгының сөөлүндө байдалдан алгаш кавога, хоорай чемпиону чүгүн кым болурун дээрзин маргылдазын киришкенчилериники ойнап алган саннарын билеп ап болур. Ычангаш 13-кү салгының сөөлүндө байдалга көргүзгөч мындагы: Шилинги — 10,5, Ненин-Лопсан — 10, Чооду — 9,5, Лисицкий, Соян олар — 9,9, Байкара, Биче-оол, С. Делгер-оол олар — 7,5, Беркович — 5, Оорман — 4, И. Тюлюш — 3,5, Тугаржык, Влей-оол олар — 3,3 саннары болгулаан. С. Делгер-оол-биле Соянның сөөлгү салгы барык дең байдалга соңгаарлаттынган.

А. ДЫРТЫ-ООЛ.

ЧУРУНТАРДА: Олар-оол Тугаржык «Кайгачылык Мөөд» деп ырыны мөөд дилга күсөдип турары (солгай таланы чүртүк). Бүгү районун ылымдык лагжум ансамблини киржикчилериники ойнап олурары (азаанда чүртүк) база Бай-Тайга райондан келген маражы С. Донгактын «Дүнеки оттар» деп ырыны ырып турары (оң таланы чүртүк он таланында).

Авторынун фотосы.

Д. АНАЙ-ООЛ, бистин корр.

Чаа чүүлдер, фактылар, болушкуннар

ДАШ ФЛОТ
Ады-адыг хевирини судозарып Горосексини (Горький область) судно тудууну аерфанди бүүрүп үндүрүп турар. Балык доңураар баа-заны ол верби оокта чаа далайе салып кириген. Баазаңны кырында бүүрүлгө пехтер, чүртүкка ба-жылар, клуб, скалдар, эмнеге, клуб бажылар чөр бар. Ленинград хоорайга херетээр тусай экинчи чорупуру ийа кат рестораннын мыла тудуу эгезин.

Бо бүгү тудуулары дегерези де-мек бетондан кылган.
— Экинчидир чорупуру чүртүкка бажылар, электростанциялар, са-дылар дээр бүүрү сууларын бе-ли тудуп турганын төлөөлөп кы-лырын арга-дуржуулаан шигээ-ли алган бис — деп, тоң констру-тор-технологтук бюрунуң начальни-га Василий Миронов ПМА-ны кор-респондентизинге чүгээлээн. Ындыг тудууларын элтир чорупуру кы-дыг-даа тудууга сүт дамчыштыр баш бургулар чедир бээрине.

КУЛЬТУРАНЫҢ ЧАА ТУДУЛАРЫ
Свердловскиде тудууну чеди төлөдөндө каубтарын, бажылар-ны болгаш культура ордунарын ту-дуп турар. Уралскини компрессор

заводуну ажалчыныры болгаш аз-бан-хаакчылары чаа каубтук болу-лар. Уралмашаводтун суурунда чаа культура ордунуң фундаментини салган. Дыптаналга комбиндиниң төвүндө 1800 ауттук улук зал бар. Свердловскиниң культура туду-ларынң даамынын аразында он-загай черин амыктарын болгаш студенттерин ордук ээлеп турар. Манда от-бүс болушканынын са-лык база тудар. 2500 ауттук «Ко-мос» деп киношерт залы хоорай-да эң-не улук.

КАЗАХСТАННЫҢ ЧЕРИНИҢ ТЫВЫЖЫ

Экскаваторуң демир хымыжы ру-даны узуп ап турда, машиниң ма-шпазын үр-даа болбайн донгадып-кан. Хымыштың аспаптарының ара-мында кончук улук сөөк агарып көзүлгөн. Кустайы областа Тур-гайның бекит казар сурагың чер-леринде «Северный» аттыг рудни-кени манонтунуң сөөгү 30 метр хы-мыч терден кылган.

Сонгу Чоюн Казахстан чүлө казы-мал байлактар-биле эвес, харып ар-хеологтарга болгаш палеонтологтар-га солун тымышты хайыраан, ке-лэр уениң «Притык — Караганда» ка-налының унуткан манонтунуң чы-п-даа үрелбөөн сөөгүн тып алган. Казахстанны эртемнер акаде-миясының бойду мусейн чаа экспо-наттарын удааы алыр.

(ПМА).

Автолавка келбестезин

Бистин колхозтун малчынарынга салгыны үргүлчү чорупуру турарына Улуг-Хем райо баштаар чери чорупуру киржириники салгы ужураг. Кара-Сугаарга, Мунгам-Шөгө, Кызыл-Чы-даа сүт-бараан фермазына сөөлү үдө автолавка шүүт келбестезин.

Хойжулар Оюн Барына, Байкара Көк-кыс автолавка келди дээр деп дындааш, оон орунуга бир хүн ату-рууна манаан турган. Автолавка кайда боор ийик, келбөөн. Кызыл-Чыдаа боор ийик, келбөөн. Кызыл-Чыдаа боор ийик, келбөөн.

К. ОЯДУП-ООЛ.

Редантор Н. К. КУДАЖИ.

ОКТАБРЬ 26-ДА

«НАЙРАЛ»: «Хамнааран» 10.15, «Оол биле мыс» 12.15, 2, 3, 4.5, 5.30, 7.15, 9 шактарда.
«КАА-ХЕМ»: «Дайын болгаш тайбын» (1-ги серияны 1, 2 кезекте-ри) 3, 6, 9 шактарда.
«ЕНИСЕР»: «Суургаларга тунтар» 10, 2.40, «Комсомолец» 6.40, «Уш навар ийи» 12, 4.40, 8.40 шактарда.
«ВОСТОК»: «Угулар дугайында расказтар» 3, «Караңгылаашкын» 4.50, 6.40, 8.30 шактарда.

Тес-Хем районун кээдэ а агый мурнакчыларын чорупуру чоруга чаа Самагалдайга келген. Мал болгаш чер ажалчыны дугуларын бүүрүр база күтүм чызын тос айларын чаа ажал-чы-биле районун тундөлдө-гаш моон сонгааргы сөө-СЭП райкомунуң секс Артаев болуун илет-гай чугаалаан.

агитколлективни тургузарына, оон ажалчы экижиринге, про-грамманын чаа, солун чүүлдер-биле байланып, оларны күсөдөдөн лаарыштыр тургузарына бодунуң үлүгү база кириген. Ол агиткол-лективте сыгытчы, Тыва АССР-ниң культуразына ажалдыг ажалдакчы Санчы Кызыл-оол, маражылар Дамдын Кара-Сал, Ола Киштек, Светлана Дагба, Николай Монгуш, жанр, динамика таланы-биле кончук солун «Ы-жыкты» деп миниктиг танчыны чогалдыкчы болгаш талантыг кууседикчи Степан Достай олар бар. Районун Бультура ба-жынының бот-тыныгыр уран чүтү бөлүмүнүн бөлүк киржик-чилери Моол Арат Республиканын Ука-Нур айааныга концерт кар-гупурун чораннар. Ам өвүрүлөр бо чылдын ноябрыда болур бот-тыныгыр уран чүтү коллектив-териниң район көрүлдезинге бел-кенип туралар.

Өвүр районун агиткультура-газынын аныктары уран чүтү бөлүмүрине киржир-биле ка-ды, ажалдакчылар кезеки шко-ларда өөренип туралар. Н. Монгуш, Д. Дамдын, М. Биче-оол олар кезеки школанын онгү кла-зында өөренип, ону дооскаш Ми-аусинскиниң культура-чыры-дымшык школаныга өөренирин шитпирип алганнар.

„ШЫН“ солунну чагыдып алырынче далажыңар! 1967 ЧЫЛДЫҢ

ЧАГЫЛДАЗЫ РЕСПУБЛИКАНЫҢ БҮГҮ ЧЕРЛЕРИНДЕ ЧОРУП ТУРАР.

«ШЫН» солун — Коммунистг партиянын болгаш Совет чазактын политиказы-биле, шитпирилер-биле, Совет Эвиле-линде болгаш бүгү делегейде чугула болушкуннар-биле, а ол ышкаш коммунизм тургузушкунун айтырыгы-биле, совет улустун сорулгалары-биле номчукчуларны таныштырып, ол сорулгаларны кууседиринге дузалар.

Солунну чагыдып алырынчы саны кызыгаар чок.

ЧАГЫДЫП АЛЫР ӨРТЭЭ:

чылда—6 рубль,
6 айда—3 рубль,
үш айда—1 рубль 50 көпеек.

Номчукчулар! Бистин солунувусту чагыдып алыңар!

Хөй кижиниң амы-тынын донор алыр

Хан болза организмге амырал таланы-биле эң-не чүтүл хулаагелерин күсөдип турар: амырал чүртүлганын эрежок чү-гула килорду болгаш кемпигт бүүмел-дерин организмге, оон таланынарга та-дып хуваар, организмге кире берип ту-рар микропарты болгаш хоралыг продук-туларын хара чок болдулар, адалык сөө-лүндө — ажалдакчыны калган артыныч продукттарын организмден үндүрер. Моон ужурунда балыгланганда, ооз-ондак бол-ганда болгаш аары-биле кезип эмнөөндө ба-за өске-да аарыларын уружунда кижини ханы хөй-биле төктүп калганда ханы ханы чедипшенин кезип өтүп болур. Шаң ычарада аары кижиниң тынын алырынчы карачангыс аргазы ол кижиниң органи-змиче немедде ханы кууары болур.

Кижиниң организмиче чүткө кижини ханы кууар. Ындыг болза-да балыгланган азы араан кижиге хыж болганынча-на ханы таарышпас болур. Ханы дөрт бөлүккө хуваал турар. Кижиниң ханы чы-ы

бөлүккө хамаарып турарын дүргөн то-дартып болур, оон-биле кады каныг бөлү-тү ханы аары кижиниң организмиче күдүп болурун, канымын хожугул деп чүткө эки балдыгыр. Бөлүкүн айы-биле таарышпас ханын кижиге кууар болза, ол хыраалык болур.

Мычангаш, кижиге бүүрү бодунун ханы-ның каныг бөлүккө хамаарып турары билери кончук чүтүл, бодунга чок кижиниң ханының каныг бөлүктөзүн ба-жы билди херек. Бир эвес ыччаар эки бил-лр болза, ханын хөй чидирген таварыга ол үзүт дузалык болур. Кижилерин амы-тыны алыры-биле бодунун ханын он сөк-хар четкен болгаш боду кадык каныг-да, үр, херөөжөн кижиге ханы алырынчы тускай станцияларына азы пунктуларына берип болур.

Донор — бо дээр бодунун ханын бээр кижиге турар. Совет Эвилелинде донорун херөөн хөй-ниити таланы-биле оза ажалыг хулаагелер кылдыр санап турар. Ханын бээр

чорукта мырнай хара чок. Аарыг болгаш балыгланган кижилерин амы-тынын алы-ры-биле бодунун канымын каныг-даа то-ра чокка он-он чылдар иштинде ханын берип чорупуру донорларын хөй саныг ар-миязы ол дугайын балыктап болур. Ханын ыччаар берип чорда, ол ханын бергенне-ни — донорларын кадык шүүт анаа бо-лур. Бирөөдө, ханын оларны кадыкка ба-лй салдарыг боду бээр кылдыр кемээли ыччаар көнүдө албас, ийле, кадык орга-низмни кижиге ханын берипкен соонда, ол эрдинген ханын кыска үе иштинде катап чүртүп алыр. Чүрүм дугаар донор кижиге бир алырда 250 миллилитрден (куб-сантиметрден) хөй эвес ханын алыр, чүткө катап алыр дээр — оон арай хөй болур. Инчалза-да кижиниң кадыкыга ол хара чидирбес. Ханын берген соонда, донор кижиге чорупуру ашпа тунуу база алыр.

Донор кижини бистин чүртүлгөсү хун-дээр, ол дээр үзүт сагыш салыр, кичээ-гей-биле бүүрүр.

Бүгү бүүрүлгелерин, албан черлериниң болгаш өөредилге черлериниң үдүртүкчула-рына билеп алаа чорупуру чүүлдер болза:

а) кижиниң ханын алыры-биле шитпи-леп турар болгаш ол ханын ап турар ху-де ажалчыныры болгаш албан-хаакчы-ларын кадык камгалалык албан черле-ринче саадал чокка чорупуру турар болза оларын ол албан черлеринге туруп тура-рын уезинде, ажалдап турган черле-риниң айы-биле ортумак ажал төлөвир-арттырып бээр;

б) аарыг кижилерге кууар ханын бер-генниң хүн бүүрүлгөн соонда ол хан берген ажалчынырга болгаш албан-хаак-чыларга ыштынар хүн бээр азы ажалда-кчынын бодунун күзөлдө-биле ол ыштынар хүнү оң ээлчегит шөлөөнине казып бээр.

Донорларын аразында патриоттар — боттарынын ханын халаска алтын санал-

дап туралар база хөй. Хан таланы-биле херектелдиң олуп турары-биле хөдбаштыр берген ханын ашпа ап турар донорлар чедипшөтөп эгелээн.

Мычангаш, кадык кижиге бүүрү чылда 200 грамм ханын берген тура чорупуру амырал негеп келген. Ынча ханын бө-лүк кадык кижиге мырнай хара чок. Амы-тыны айымга, таваржы берген кижиниң тынын алыр төлөөдө, оларын чорупуру-төрө-лери болгаш өнүктүрү ханын халаска бе-рип туралар. Ол эсвэгү белек-чир, Латви-адаан шүүт очулдурурга донор дээр — белек бериктин дээр. Ындыг донорлар бистин чүртүлгөсү чыл-чылды-биле көвүдөп турар.

Тыва АССР-де ханын халаска бээр чорук амыралы массалыг эвес болуп турар. Ханын халаска берип турар кижилерге дөткөмчө база бар. Ол чүз дээр, олар ха-нын берип чоруп турар уезинде ажал тө-лөвирин оларга хевээр арттырар. Даразын-

Редакциянын АДРЕЗИ:

Кызыл, Шетиниң — Кравченко куумчузу, бажы № 3, партияг амырал килдиниң 23-54, агитация болгаш корреспондентилер база совет туугунт болгаш амырал килдистериниң 21-27, шитини информация килдиниң 20-60, бухгалтерияны 31-75, корректорларыч

ТЕЛЕФОННАР: Редакторун 24-63, редакторун оралакчыларының 35-24, 25-38, харысалгалыг секретарының 23—35, амырал килдиниң 23-54, агитация болгаш пропаганда килдиниң 37-13, кээдэ ажал-агый килдиниң 21-47, үзөтүг килдиниң 22-64, чаага, ажалчы болгаш амырал килдистериниң 21-27, шитини информация килдиниң 20-60, бухгалтерияны 31-75, корректорларыч